

חולין דף כ'

'מחזיר' במליקה ובשחיטה

אמרי בני רבי חייא, מצות מליקה נעשית על ידי שמעביר את הסימנים לאחורי העורף וחותר את רק הסימנים על ידי המליקה. ויש אומרים שכך אמרו בני רבי חייא, מצוות מליקה נעשית על ידי שמכניס ציפורנו דרך השדרה והמפרקת עד שמגיע לסימנים. ואף אם החזיר את הסימנים לאחור ומלקם, קיים מצוות מליקה. ויש אומרים שאמרו בלשון אחרת, 'מחזיר דוקא'. ואם לא החזיר, אלא חתך השדרה פסולה. ומסתבר כלשון 'אף מחזיר', שאם לא כן יש קושיא ממשנתנו. ששנינו, השוחט מן העורף שחיטתו פסולה, המולק מן העורף מליקתו כשרה. ואם אמרו 'מחזיר דוקא', והכוונה במשנה שהחזיר את הסימנים לאחור, הרי גם אם שחט כך שחיטתו כשרה, שהרי השוחט בצדדים כשרה? אלא מכאן שאמרו 'אף מחזיר'. ואין קושיא מהמשנה, היות ומדברת באופן שלא החזיר.

מוליך ומביא במליקה

אמר רבי ינאי, יש קושיא על בני רבי חייא ממשנתנו. ששנינו, נמצא כשר בשחיטה פסול במליקה, כשר במליקה פסול בשחיטה. ומבררת הגמרא מה בא התנא לחדש. אם לומר שעורף פסול בשחיטה וכשר למליקה, וצואר כשר לשחיטה ופסול במליקה, הרי את כבר כתב? אלא שבא למעט מקרה שהחזיר סימנים לאחורי העורף, שכשר בשחיטה ופסול במליקה? אמר רבה בר בר חנה, התנא בא למעט שן וצפורן. ואומר: צפורן מחוברת הכשרה במליקה¹⁶⁵ פסולה בשחיטה. שואלת הגמרא, הרי לעיל שנינו ששן מחוברת פסולה בשחיטה? אלא אמר רבי ירמיה, התנא בא לומר שמוליך ומביא כשר בשחיטה ופסול במליקה. שואלת הגמרא, והרי זה קשה לסובר שמוליך ומביא במליקה כשר? עונה הגמרא, שבני רבי חייא סוברים כמי שפוסל מוליך ומביא במליקה.

אמר רב כהנא, מצות מליקה קוצץ ויורד עם הציפורן וחותר את הסימנים, וזו היא מצותה. סבר רבי אבין לומר, שבא למעט שאינו מוליך

165 ומה שמליקה בעצמו של כהן, נלמד ממה ששנינו בבריייתא (זבחי' סה.) 'הקריבו הכהן אל המזבח ומלק', וכי תעלה על דעתך שזר קרב גבי מזבח? אלא שלא תהא מליקה אלא בעצמו של כהן. רש"י.

ומביא. אמר לו רבי ירמיה, כל שכן שמוליך ומביא במליקה כשר, שהרי בשחיטה כשר. וכוונתו לומר 'אף זו היא מצותה'.

הגרים במליקה

אמר רבי ירמיה אמר שמואל, כל הכשר בשחיטה, כנגדו בעורף כשר במליקה¹⁶⁶.

שואלת הגמרא, איזה פסול בא שמואל ללמדנו¹⁶⁷, אם למעט שסימנים שנעקרו ממקומם אינו כשר למליקה, הרי שנה רמי בר יחזקאל אין עיקור סימנין בעוף? אמר רב פפא, למעט שאין מליקה בראשו. ומבארת הגמרא שהכוונה למעט שהתחיל למלוק במקום שהראש מתחיל לשפע, והטה צפורנו למקום סימנים. והשמיע שמואל שכשם שבשחיטה פסול, שכן אמר רב הונא בשם רב אסי הגרים שלישי ושחט שני שלישי פסולה, אף במליקה פסול משום שהתחיל שלא במקום מליקה.

אמר רב אחא בנו של רבא לרב אשי, מה ששנה רמי בר יחזקאל 'אין עיקור סימנין בעוף', זה רק למי שסובר ש'אין שחיטה לעוף מן התורה'¹⁶⁸, אבל לסובר ש'יש שחיטה לעוף מן התורה' יש דין עיקור. אמר לו, אדרבה! מסתבר לומר להיפך, למי שסובר שיש שחיטה לעוף מן התורה, ככה נאמר למשה מסיני שאין עיקור בעוף, שבזה אין עוף כבהמה. אלא לסובר שאין שחיטה לעוף מן התורה אלא מדברי סופרים, הרי לומדים את הלכות שחיטה מבהמה, לכל הדברים למדים ממנו ואף לעניין עיקור סימנים.

עיקור סימנים בשחיטת עוף

אמר רבינא, אמר לי רבין בר קיסי, מה ששנה רמי בר יחזקאל 'אין עיקור סימנין

בעוף', נאמר רק במליקה שהואיל ודריסה וחלדה לא פוסלים בה, גם עיקור סימנים לא פוסל בה. אבל בשחיטה יש עיקור. שואלת הגמרא, הרי אמר רבי ירמיה בשם שמואל, כל הכשר בשחיטה כנגדו בעורף כשר במליקה. וכן נאמר להיפך שהפסולים שווים בשניהם. וממילא סימנים שנעקרו יפסלו אף במליקה? עונה הגמרא, שרבי ירמיה חולק על רבין

166 שמואל לא מדבר בהלכות שחיטה, אלא בהכשר מקום שחיטה: כל מקום הראוי בצואר לשחיטה, ראוי למליקה לעומתו מאחוריו במול עורף. רש"י.

167 ודאי שלא בא למעט למעלה מן הצואר במליקה, שבפירוש נאמר 'ממול ערפו' ולא ערפו. רש"י.

168 עמוד ב'.

בר קיסי, ולשיטתו אף לשחיטה אין עיקור¹⁶⁹.

שחיטה המטהרת בעוף אמר זעירי, נשברה מפרקת ורוב בשר שעל המפרקת, דינה כנבלה ומטמאה מיד, ואין שחיטה מטהרה מידי נבלה. אמר רב חסדא, גם אנו שנינו כן, מלק עוף קדשים בסכין, דין העוף כנבלת עוף טהור, והאוכלה מטמא בגדים כשבולע בשרה בבית הבליעה¹⁷⁰. ואם עוף שנשברה מפרקת ורוב בשר עמה יש לו דין טרפה ולא נבלה, הרי עשה שחיטה עם הסכין והשחיטה אמורה לטהרה מידי נבלה¹⁷¹? דוחה הגמרא, אין משם ראייה, כיון שאין לדבר שם של שחיטה כלל.

מדוע למליקה בסכין אין שם של שחיטה הגמרא מביאה שנחלקו אמוראים מדוע למליקה בסכין אין שם של שחיטה. רב הונא אמר, מפני שכשחותך הסכין לא ניכר כיון שהוא תחת העצם ונחשב כ'חלדה'¹⁷². רבא אמר, מפני שצריך לחתך את הסימנים בדריסה, ולא בהולכה והבאה. ומבאר הגמרא, שהסובר שפסול משום חלדה אינו פוסל משום שאינה דריסה, כיון שלשיטתו 'מוליך ומביא במליקה כשר'. ולמי שאמר שפסול 'מפני שהוא דורס' לא פוסל משום חלדה, כיון שחלדה פוסלת כששוחט את הסימנים כשהם מכוסים, אבל כאן על אף שאין מקום השחיטה גלוי כל כך, מכל מקום הסכין נראה ומגולה כל זמן שחותך.

כל שישנו בשחיטה ישנו בהבדלה הקשה רבא על מה שזעירי החשיב שבירת מיפרקת ורוב בשר כנבילה, אם היא כמתה מדוע הכהן צריך להמשיך לחתוך את הסימנים¹⁷³? אמר לו אביי, והרי אף אם לא נאמר כזעירי ניתן להקשות כן מדוע בעולת העוף צריכים למלוק את שני הסימנים, הרי בעוף לאחר שחיטת סימן אחד הוא כבר מת ומדוע

169 ואין הלכה כרמי בר יחזקאל, שראיה ממה ששנינו לקמן (כח.) שיש עיקור בעוף. רש"י.

170 בגדים שלובש בשעה שבולעה. ואין לה טומאת מגע, אלא טומאת בליעה זו לבדה. רש"י.

171 וקימ"ל (לקמן קכח:) 'טרפה ששחטה אינה מטמאה'. ואע"ג שבשל מוקדשים למדים שם (קכג:) שטממאה, זה רק מדרבנן בבהמה, אבל אין בה טומאת בית הבליעה בעוף שהיא מהתורה. רש"י.

172 כפירש"י, שמאחר ואין העצם מתפשט לכאן ולכאן כדרך שאר בית השחיטה אלא עומד במקומו, וכשחותך הסכין תחת העצם והוא חלדה. ותוס' פירשו שנחשב 'חלדה' לפי ששוחט הסימנין ממטה למעלה. ולשיטתו מדובר אפי' בסכין רחבה.

173 אם היא רק כטרפה אבל היא עדיין נחשבת חיה, משום כך יש שם מליקה בסימנים. ואינה אסורה משום טריפה שזה דרך הכשירה. אלא לזעירי שמחשיבה מתה מה הוא עומד ומולק? רש"י.

הצריכו לחתוך גם את הסימן השני? אמר לו, משם אין קושיא כיון שחיתוך הסימן השני הוא לא משום שחיטה אלא משום מצוות הבדלה. שואלת הגמרא, ומדוע אם כן לא צריכים לחתוך גם את העור ולהפריד את הראש? עונה הגמרא, כל המעכב בשחיטה מעכב בהבדלה, וכל שאינו מעכב בשחיטה אינו מעכב בהבדלה. ועור שאינו מעכב בשחיטה אין צריך להפרידו בהבדלה. שואלת הגמרא, והרי חיתוך מיעוט סימנים אינו מעכב ובהבדלה מעכב? אלא נאמר כל שישנו בשחיטה ישנו בהבדלה, וכל שאינו בשחיטה אינו בהבדלה, וחיתוך העור אינו בשחיטה.

שואלת הגמרא, עדיין קשה מדוע מולק אם היא מתה? אמר רבא, צריך לומר שבמליקה חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר, שבכך עדיין לא מתה. וזעירי החשיב לנבלה, בנחתך מפרקת ורוב בשר.

כשעלה רבי זירא לארץ ישראל מצא את רבי אמי שישב ואמר את שיטת זעירי. שאלו, אם היא מתה מדוע מולק? ורבי אמי שתק רגע וחשב מה יענה, ואמר לו, תאמר שכך הוא עושה: חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר.

לר"ש ב"א צריך לכתחילה לשחוט רוב שיהא נראה לעינים שהוא רוב ומביאה הגמרא שכן מצינו בברייתא. ששנינו, כיצד מולקין חטאת העוף? חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר, עד שמגיע לוושט או לקנה. הגיע לוושט או לקנה חותך סימן אחד או רובו ורוב בשר עמו. ובעולה חותך שני סימנים רובם משום מצוות הבדלה. שואלת הגמרא, כמי נשנתה הברייתא. אם כחכמים, הרי לשיטתם בעולת העוף מצריכים שנים דוקא. ואם כרבי אלעזר בן רבי שמעון, הרי חותך דווקא רוב שנים ולא יותר? עונה הגמרא, צריכים לומר בברייתא שלחכמים חותך את שני הסימנים, ולרבי אלעזר בן רבי שמעון רוב שנים. או שנאמר שהברייתא כרבי אלעזר בן רבי שמעון, ומה שנכתב 'שנים' לומר.

